

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Põhikooli mitme aine õpetaja õppekava

Anu Jõgi

SOTSIAALPEDAGOOGIDE HINNANGUD SOTSIAALPEDAGOOGIKA JA
SOTSIAALPEDAGOOGILISE PRAKTILISE TÖÖ KOHTA

Magistritöö

Juhendaja: kaasprofessor Kristi Kõiv

Tartu 2023

Kokkuvõte

Käesoleva uurimuse eesmärgiks on välja selgitada Eesti sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika, sotsiaalpedagoogilise praktilise töö ja sotsiaalpedagoogi kompetentsuse kohta. Kvantitatiivne uurimus viidi läbi Eesti sotsiaalpedagoogide hulgas 2022. aasta alguses. Uuringu kõikides valimis osales 92 sotsiaalpedagoogi vanuses 23-72 aastat. Uurimistulemustest selgus, et sotsiaalpedagoogide hinnangul on sotsiaalpedagoogika teooria eelkõige aluseks sotsiaalpedagoogika praktikale ning sotsiaalpedagoogika integreerib teistest teadustest pedagoogika, psühholoogia, sotsiaaltöö ja sotsioloogia. Enim kattuvad sotsiaalpedagoogika ja psühholoogia praktilise töö valdkonnad. Sotsiaalpedagoogide hinnangul on sotsiaalpedagoogiline praktiline töö eelkõige aktiivne, sotsiaalne kui ka individuaalsetele teadmistele ja kogemustele toetuv tegevus. Erinevate rollide võrdluses näevad sotsiaalpedagoogid end oma sotsiaalpedagoogilisest praktilisest tööst lähtuvalt integreerituna eelkõige õpetaja, uurija ja psühholoogi rollis. Sotsiaalpedagoogidel peavad olema teoreetilised teadmised valdkonnast ning kõrget kutsealast kompetentsi saavutatakse nii praktilise sotsiaalpedagoogilise tegevuse kui ka professionaalse refleksiooni toel.

Võtmesõnad: sotsiaalpedagoogika, sotsiaalpedagoogika teooria, sotsiaalpedagoogika praktika

Abstract

Töö pealkiri inglise keeles: “Social pedagogues’ evaluation of social pedagogy and it’s practice”

The aim of this study was to find out Estonian social pedagogues’ evaluations on the theory and practice of social pedagogy, the practical work of social pedagogy and the competence of social pedagogues. The quantitative study was conducted among Estonian social pedagogues in the beginning of 2022. In the study participated 92 social pedagogues with an age range of 23-72 years. The results of this study showed that based on the evaluation of Estonian social pedagogues, the theory of social pedagogy is the base of social pedagogy practice, and that social pedagogy integrates other sciences such as pedagogy, psychology, social work and sociology. The most overlapping practical work fields are social pedagogy and psychology. According to social pedagogues, the practice of social pedagogy is primarily active, social and contributes activities that are based on individual knowledge and experience. Comparing

different roles, the social pedagogues see the most resemblance to their practical work with teachers, researchers, and psychologists. Social pedagogues must have theoretical knowledge in their field and high professional competence is achieved through social pedagogical practice and professional reflection of their work.

Keywords: social pedagogy, theory of social pedagogy, social pedagogy practice

Sisukord

Sissejuhatus	5
Teoreetiline ülevaade	6
Sotsiaalpedagoogika ajaloolised lähtekohad	6
Sotsiaalpedagoogika ja selle mõiste	8
Sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika	9
Metoodika	13
Valim	13
Uurimisinstrument	13
Protseduur	15
Tulemused	16
1. Sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kohta	16
1.1. Sotsiaalpedagoogika teooria	16
1.2. Sotsiaalpedagoogika ja naaberteadused	17
1.3. Sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kasulikkus	18
1.4. Teooria ja praktika osakaal sotsiaalpedagoogikas	19
2. Sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika praktilise töö kohta	19
2.1. Sotsiaalpedagoogika erinevate definitsioonide tähtsus sotsiaalpedagoogilise praktilise töö seisukohast	19
2.2. Sotsiaalpedagoogika praktilise töö dimensioonid	20
2.3. Sotsiaalpedagoogika praktilise töö seos kliendi tervise erinevate aspektidega	21
2.4. Sotsiaalpedagoogi roll seoses praktilise sotsiaalpedagoogilise tööga	22
3. Sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogi kompetentsile	23
3.1. Sotsiaalpedagoogi kompetents: teadmised, praktilise töö ja uurimistöö oskused	23
3.2. Sotsiaalpedagoogi kompetents: praktiline sotsiaalpedagoogiline töö ja refleksioon	24
Arutelu	25
Tänuõnad	28
Autorsuse kinnitus	29
Kasutatud kirjandus	30
Lisad	33

Sissejuhatus

Muutuvas maailmas tuleb inimesel leida oma koht ühiskonnas, võimalused eneseteostuseks ja toimetulekuks. Vajalike ressursside puudumisel väheneb inimesel võimalus integreeruda ühiskonda. Indiviidi ja ühiskonna vaheliste seoste nõrgenemisel tekib olukord, kus inimese põhivajadused jäävad rahuldamata, mis omakorda suurendab ohtu sotsiaalsele tõrjutusele, mis võib tabada nii lapsi kui täiskasvanuid. (Kraav, 2006)

Inimene on oma olemuselt sotsiaalne, kuid et olla võimeline ühiskonnas koos teistega elama, vajab ta praktilisi sotsiaalseid oskusi. Sotsiaalpedagoogika mõistmist mõjutavad erinevad arusaamad inimloomusest ja ühiskonnast, erinevad ühiskonnateooriad, teadusfilosoofiad, moraalfilosoofiad ja poliitilised huvid. Sotsiaalpedagoogika mõistet on kasutatud erinevas tähenduses ja erinevate riikide põhises kontekstis. Ühine element on aga üldiste sotsiaalsete ja hariduslike küsimuste koos vaatlemine *homo socialise* ja *homo educanduse* mõttes. Sotsiaalpedagoogika on teoorias ja praktikas välja töötatud erinevates riigipõhistes kontekstides ning eri riikides on oma sotsiaalpedagoogilise diskussiooni traditsioon, millest vanimaks ja olulisimaks saab pidada Saksamaa traditsioone. (Hämäläinen & Nivala, 2018)

Sotsiaalpedagoogika mõistet võib määratleda mitmest aspektist. Semantilisel koosneb mõiste kahest sõnast – sotsiaalne ja pedagoogika. Neist esimene, sotsiaalne määratleb teist, pedagoogikat. Nii võib öelda, et sotsiaalpedagoogika on „sotsiaalne pedagoogika“ ning küsida, mis teeb pedagoogika sotsiaalseks. Sotsiaalpedagoogika koosneb teooriast ja praktikast. See rõhutab mõtte ja tegevuse, teooria ja praktika ühtekuuluvust ning vastastikust mõju. Teooria ja praktika suhe ei ole probleemidevaba ning seda võib käsitleda ja määratleda, lähtudes mitmesugustest aspektidest. (Hämäläinen, 2001)

Sotsiaalpedagoogikat võib eristada indiviidi arengu toetamisele keskenduvast individuaalpedagoogikast, kuigi selline eristus on mõningal määral tinglik. Sotsiaalpedagoogikas rõhutatakse kasvatuse ja inimese arengu ühiskondlikke ja kollektiivseid aspekte. Rõhuasetus ei ole indiviidi arengu seaduspärasuste uurimisel, vaid sellel, kuidas individ integreerub ühiskonda, selle tegevuse süsteemidesse ja kollektiividesse. (Hämäläinen, 2001)

Sotsiaalsete probleemide ja tõrjutuse pidurdamisele ning leevendamisele suunatud rakendusteadusena ei piirdu sotsiaalpedagoogika vaid probleemide tekkemehhanismide, ilmnemisviiside ja mõjude kujutamise ning selgitamisega. Oluline on küsimus, mida probleemide lahendamiseks võib teha ja peab tegema (Kraav, 2006). Sotsiaalpedagoogikal on

ka ulatuslik praktiline funktsioon. Sellest lähtuvalt on antud uurimistöö probleemiseadeks see, kuidas iseloomustavad sotsiaalpedagoogikat tänapäeva Eesti sotsiaalpedagoogid oma praktilise töö seisukohast.

Teoreetiline ülevaade

Sotsiaalpedagoogika ajaloolised lähtekohad

Sotsiaalpedagoogilise mõtte ja tegevuse algeid võib leida juba antiikajast, kus nii Platon kui ka Aristoteles mõistsid kasvatuse keskset tähendust ühiskonna arengule (Hämäläinen 2001). Ajalooliselt arenes sotsiaalpedagoogika välja intellektuaalse süsteemina muutavas ühiskonnas, täitmaks pedagoogilist missiooni, mida kujundas traditsiooniliste sotsiaalsete struktuuride muutumine, osaliselt ka lagunemine tulenevalt moderniseerumisprotsessist, industrialiseerimisest ning linnastumisest, et aidata kaasa sotsiaalsete puuduste leevendamisele pedagoogilise vaatenurga kaudu (Hämäläinen, 2019).

Alates Pestalozzist (1746-1827), kes on sotsiaalpedagoogika eelajaloolise perioodi üks oluline võtmeisik, on sotsiaalpedagoogika eripäraks olnud kalduvus mõista inimest kui tervikut. Pestalozzit peetakse selle vaatenurga algatajaks, mis sisaldab kolme elementi: pead, südant ja käsi, mida ei tule mõista kui inimkeha kolme osa, vaid kui ühe inimese kolme erinevat perspektiivi. See tähendab, et igasugune sotsiaalpedagoogiline pingutus nõuab lähenemist, mis ühendab intellektuaalse, moraalse ja praktilise hariduse (Jensen, 2013).

Sotsiaalpedagoogika ajaloo algusest on termin ise olnud väljakutseks. Sotsiaalpedagoogika mõiste võttis esmakordselt kasutusele 1844. aastal saksa koolipoliitik Karl Mager, rõhutades haridusuuringutes ja -poliitikas, et on oluline arvestada hariduse mõju ka sotsiaalse keskkonna kujundamisel. Veidi hiljem, 1850. aastatel hakkas saksa haridusteadlane Adolph Diesterweg kasutama mõistet hariduse missiooni ühendamiseks ühiskondlike poliitiliste huvidega (Hämäläinen, 2019).

Sajandivahetusel (19.saj./20.saj.) sündis Saksamaal hulgaliselt süsteemseid sotsiaalpedagoogika tõlgendusi. Olulistemaks nendest sotsiaalpedagoogika arenguloo aspektist võib pidada Paul Natorpi ja Herman Nohli teoreetilisi lähtekohti. Natorpi jaoks olid olulised õiglase ühiskonna ideaalid, rõhutades kasvatuse olulisust, mille kohaselt on hariduse kaudu võimalik mõjutada erinevaid sotsiaalseid olusid ning Nohl omakorda rõhutas soovi mõista ühiskonna sotsiaalpedagoogilist tegevust (Hämäläinen, 2001). Natorpi järgi, keda peetakse sotsiaalpedagoogika loojaks, on hea ühiskonna tunne nii sotsiaalpedagoogika eeldus kui ka

eesmärk. Selles mõttes on sotsiaalpedagoogika tihedalt seotud sakslaste mõistega "*bildung*", mida võib mõista sotsialiseerumise protsessina (Eriksson, 2014).

Traditsiooniliselt on Saksamaal olnud juhtiv positsioon nii sotsiaalpedagoogika teooria ülesehitamisel kui ka mõiste kasutamisel. Sotsiaalpedagoogika eksporditavusel võivad olla kultuurilised piirid, mis omakorda selgitab diskussiooni sotsiaalpedagoogilise tähenduse ja identiteedi ümber (Eriksson, 2014). Mõnes Euroopa riigis on sotsiaalpedagoogika nii teoreetilise kontseptsiooni kui erialase praktika kirjeldamise seisukohast rohkem levinum. Pikimaks sotsiaalpedagoogika traditsiooniks saab väljaspool Saksamaad nimetada Hispaaniat, kus teadaolevalt esimest korda kasutas mõistet sotsiaalpedagoogika filosoof ja kirjanik Jose Ortega y Gasset (1883-1955) oma 1910 ilmunud artiklis "*La pedagogia social como programa politico*" (eesti keeles "Sotsiaalpedagoogika kui poliitiline programm") (Kraav & Hämäläinen, 2013).

Erialase praktika alusena on sotsiaalpedagoogika levinum eelkõige Põhja-Euroopa piirkonnas, kuid viimastel aastatel on sotsiaalpedagoogiline mõtlemine hakanud kujunema ka riikides, kus selle varasem traditsioon puudus (Jensen, 2013). Niisiis jääb sotsiaalpedagoogilise mõtlemise ja tegevuse ideeline algus kesk- ja uusaja piirile ning on seotud renessansi ja valgustuse ideedega, millest on alguse saanud eluviisi uuenenud muutumine (Hämäläinen, 2001). Sellelegi vaatamata on küsimus, kuidas ja kas üldse sotsiaalpedagoogikat on võimalik defineerida sotsiaalpedagoogika ajaloo ja eelajaloo perioodist alates.

Eesti sotsiaalpedagoogika areng on tihedalt seotud Eesti ühiskonna, haridussüsteemi ja sotsiaalsete probleemidega ning on läbi teinud olulisi muutusi ajaloo jooksul. Terminina oli Eestis sotsiaalpedagoogika tuntud juba 20. sajandi keskpaigas, küll aga süsteemitult ning ühtse konseptuaalse aluseta. Alates taasiseseisvumisest hakkas sotsiaalpedagoogika Eestis levima nii õppeaine, uurimussuuna kui ka praktilise tegevusvaldkonnana. Eestis alustati kõrghariduses sotsiaalpedagoogika õpetamist 90. aastatel. Sotsiaalpedagoogika taasavastamine ja sotsiaalpedagoogika esimesed kirjeldused Eestis pärinevad taasiseseisvumisjärgse kümnendi lõpust, kuid sotsiaalpedagoogika teoreetilist ja konseptuaalset tervikut Eestis sel ajal veel väljakujunenud ei olnud (Kraav & Hämäläinen, 2013).

Sotsiaalpedagoogika pikk ajalooline taust näitab, et sotsiaalpedagoogika all mõistetud tegevused on vajalikuks osutunud juba pika aja jooksul, mis kinnitab nende tegevuste praktilist vajadust. Ajalugu käsitledes saab nentida, et tegemist on alles väljakujuneva teadusdistsipliiniga, kus üldaktsepteeritud põhimõtted on väljakujunemisjärgus.

Sotsiaalpedagoogika ja selle mõiste

Sotsiaalpedagoogika areng on viimaste aastate jooksul paljudes riikides läbi teinud olulisi muutusi. Kontseptuaalne ebaselgus ning homogeense ja ühtse teoreetilise ühisosa jätkuv puudumine tekitab dilemma, kas sotsiaalpedagoogika on konkreetne teadmiste valdkond, erialavaldkond, uurimisvaldkond või kõik eelmainitu korraga (Janer Hidalgo & Ucar, 2020).

Sotsiaalpedagoogika ühendab mõistmise, teadmised ja väärtuse viidates pedagoogilistele ja sotsiaalsetele probleemidele, nähes sotsiaalpedagoogikat sotsiaalse tegevusena, mis omakorda aitab kujundada muutusi ja muuta keskkondi. Sotsiaalpedagoogikas rõhutatakse selle hariduslikku mõõdet koos haridusliku lähenemisega ning eesmärgiks on parandada õppimise ja arengu võimalusi nii üksikisikute kui ühiskonna huvides (Marynowicz-Hetka, 2019). Sotsiaalpedagoogika teooriad lõimivad hea elu ideaale ehk filosoofiat, teadmisi indiviididest, gruppidest ning nende vajadustest ja ressursidest ning teadmisi ühiskonna väärtustest, ressursidest ja nõudmistest.

Sotsiaalpedagoogika mõiste väljendab eetilisi põhimõtteid ja humanistlikke väärtusi. Väärikas ja lugupidav käitumine inimesse aitab tal realiseerida oma võimeid ja anda enda parim panus ühiskonda (Hämäläinen, 2017). Seda on võimalik defineerida erinevalt, lähtudes kultuurilisest, ajaloolisest ja poliitilisest kontekstist.

Sotsiaalpedagoogikale on omane humanistlik ja demokraatlik lähenemine, kus indiviidi enda võimeid tunnustatakse austuse, dialoogi ning väärtusküsimuste kaudu sekkumise ja kaasamisprotsessi käigus. Üksikisikud peavad teadma ja tundma, et neil on tugi olemas, kuid nad peavad olema teadlikud enda vastutusest oma isikliku arengu eest kogu elu. Samas võib sotsiaalpedagoogika anda teadmisi, mis julgustavad jagama vastutust üksteise arengu eest. Vastutus ei tähenda, et indiviid on üksi jäetud, vastupidi, seda tuleks vaadelda kui protsessi, mis annab teadmisi selle kohta, kuidas kodanikud saavad järk-järgult viia oma teadvuse marginaliseeritud olukorrast ühiskonnas tugevateks, iseseisvateks indiviidideks, kelle identiteet põhineb nende endi võimel ja huvidel. Toetades teadlikkust indiviidide enda võimetest ja vastutusest ning tuginedes oma kogemustele arendatakse välja oma identiteet, millega kaasneb enesetaju, sallivus, mõistmine ja inimeste erinevuste austamine. (Winman, 2020)

Mõiste „sotsiaalpedagoogika“ sisaldab endas kahte erineva tähendusega mõistet: „pedagoogika“ viitab haridusele, „sotsiaalne“ aga ühiskonna toimimisele tervikuna. Hämäläinen (2017) järgi võib sotsiaalpedagoogikat vaadelda ühiskonna ja hariduse kokkupuutepinnal mõtiskledes hariduse sotsiaalse olemuse üle ning ühendades sotsiaal- ja haridusteooriad.

Sotsiaalpedagoogika ei ole pelgalt meetodite kogum vaid mõtteviis, milles on ühendatud sotsiaalsed ja hariduslikud kaalutlused. Meetodid väljendavad konkreetset inimkonna kontseptsiooni, kus tähelepanu pööratakse inimese kasvamise sotsiaalsetele eeldustele ning pedagoogilistele võimalustele mõjutada ja aidata. Selles kontekstis tähendab sotsiaalpedagoogiline mõtlemine teatud vaatenurka inimkonnale ja ühiskonnale ning nende vahelisele interaktsioonile. Igal juhul võib sotsiaalpedagoogilist mõtet liigitada ka meetodite seisukohalt: näiteks kogukonnapõhised, tegevuspõhised ja kogemustele suunatud meetodid. Üldiselt ei ole sotsiaalpedagoogikas oma meetodeid, mida saaks eristada pedagoogilistest meetoditest. See puudutab pigem eetikat ja väärtusi kui meetodeid ja metoodikaid (Hämäläinen, 2019).

Niisiis, sotsiaalpedagoogika mõiste eksisteerimise algusest on kaldunud selle üle arutlema ja kontseptualiseerima kui eelkõige haridusest ühiskonnaelu, heaolu ja kultuuri kontekstis. Seda on seostatud erinevate arusaamadega hea ühiskonna eeldustega, sotsiaalsest arengust ja heaolust erinevates ühiskonnakorraldustes, poliitilistes süsteemides ja kultuuri kontekstides. Ka ajalooliselt on sotsiaalpedagoogika mõiste välja kujunenud nii mitmekesiste sotsiaalsete, poliitiliste ja kultuuriliste tingimuste keskel kui ka erinevates semantilistes süsteemides (Hämäläinen, 2019).

Põhiterminoloogia keerleb kasvatus ümber ning arusaamast, et sotsiaalpedagoog peaks teadma, mis on kasvatus. Eri kultuuriruumides sõltub sotsiaalpedagoogika defineerimine erinevast kontekstist (hariduslik, poliitiline, õiguslik ja ka kultuuriline). Seetõttu on sotsiaalpedagoogikat võimalik mitmeti defineerida, lähtudes kultuurilisest dimensioonist ning alles viimastel aastakümnetel on definitsioonis hakatud välja tooma ka sotsiaalpedagoogika tuuma. Võib öelda, et kuigi sotsiaalpedagoogika dimensioonid varieeruvad riigiti, on nad maailmas üldiselt siiski ühesugused. Selgepiirilise distsipliini kujundamisel on olulised konkreetsed arusaamad ja kokkulepped baasmõistetes, mille väljaselgitamiseks sotsiaalpedagoogide hulgas antud küsitlusuuring kaasa aitas. (Janer & Úcar, 2019)

Sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika

Viimastel aastatel on läbi viidud sotsiaalpedagoogika uurimusi, mis käsitlevad keskeid küsimusi sotsiaalpedagoogikas. Sotsiaalpedagoogika on teadus, mille teoreetilisel kui ka praktilisel alusel puudub üksmeel nii teadlaste kui ka praktikute hulgas. Lähiminevikus on

sotsiaalpedagoogika paljudes riikides läbinud muutusi, mis õigustab vajadust mõista, kuidas sotsiaalpedagoogika mõiste kogu maailmas kujuneb ja muutub. (Janer Hidalgo & Ucar, 2020)

Paul Natorp oli üks esimesi sotsiaalpedagoogika jälje esindajaid, kelle jaoks oli oluline hea ühiskond, kus kõik peaksid olema kaasatud (Cedersund *et al.*, 2021). Sotsiaalpedagoogika on välja arenenud süsteemina, et täita pedagoogilist missiooni muutuvus ühiskonnas, mille on kujundanud sotsiaalsete struktuuride üleminek seoses linnastumise, industrialiseerimise ja moderniseerimisega (Hämäläinen, 2019). Sotsiaalpedagoogikast sai vastus vajadustele, mis tekivad ühiskonnas aset leidvate muutuste mõjul, mõjutades indiviidi ning ühiskonna suhteid, hoidmaks ära tõrjutust ja marginaliseerumist. Sotsiaalpedagoogilise strateegia vajadus ja eesmärk on vähendada ühiskonna killustatuse ohtu, mis paratamatult tooks kaasa teatud rühmade isolatsiooni. Seetõttu võib öelda, et sotsiaalpedagoogika on integratsiooni kontseptsioon, mis ei keskendu ainult haridusele, vaid ka kogukonnale terviklikult (Hämäläinen, 2019).

Sotsiaalpedagoogilise orientatsiooni teoreetiliselt mõistetavaks muutmise vajadus on algusest peale esile tõstnud rikkaliku ja sügava arutelu selle termini ümber (Rauschenbach, 1999). Kuna sotsiaalpedagoogika on arenenud traditsiooniliselt rahvuslikes kontekstides, on sellest tulenevalt valdkonna mõistmine raskendatud, küll aga Hämäläineni (2012) järgi võib sotsiaalpedagoogikat vaadelda kui teaduse, praktika ja hariduse funktsionaalset süsteemi. Sotsiaalpedagoogika kui teooria uurimisel võib välja tuua tema kolm erinevat perspektiivi. Esiteks sotsiaalpedagoogika kui akadeemiline distsipliin, kus sotsiaalpedagoogika on sotsiaalteadus, põhinedes empiirilistele faktidele. Teiseks kui mõtteviis, mitte kui konkreetne tööstiil ning kolmandaks kui pedagoogiline suund. See omakorda viitab sellele, et sotsiaalpedagoogikal on kolm mõõdet kompleksse valdkonnana, mis koosneb sotsiaalpedagoogilisest praktilisest tööst, hariduslikust lähenemisest ja uurimisvaldkonnast (Jensen, 2013).

Tihti suhtutakse sotsiaalpedagoogikasse ametialastest huvidest lähtuvalt kui elukutse alusdistsipliini. Sotsiaalpedagoogikas loetakse sotsiaalpedagoogilise praktika osaks ka kodanikuühiskonnas toimuvaid mitteprofessionaalseid sotsiaalseid ja kasvatuslikke tegevusi. Sellest lähtuvalt mõistetakse sotsiaalpedagoogikat kui hariduse baaskontseptsiooni, mille üldine teoreetiline raamistik hõlmab formaalset, mitteformaalset ja informaalset haridust. Sotsiaalpedagoogika jaoks on oluline vaadelda haridust läbi sotsiaalse prisma ning ka sotsiaalseid reaalsusi vaadeldakse läbi hariduse prisma, lähtudes hariduse võimalusest panustada ühiskondlikku heaolusse ja inimarengusse. (Hämäläinen, 2012) Sotsiaalpedagoogika

teooriast lähtuvalt on sotsiaalpedagoogika eesmärgiks aidata ning luua vajalikud tingimused inimese eneseabiks (Hämäläinen, 2001).

Sotsiaalpedagoogilise praktilise töö puhul on oluline olla orienteeritud pedagoogilisele lähenemisele, mille eesmärgiks on muutus, kusjuures mõiste–“pedagoogika” kasutatakse kasvatamise, sotsiaalse õppimise, kujunemise ja sotsialiseerumise kontekstis. Professionaalne tegutsemine tähendab mõista, miks ja mida teha ning juhised ja aluse sellele annab teooria. Sotsiaalpedagoogilist praktikat käsitletakse ka kui reaalse tööga seotud praktikat või teoreetilist vaatenurka ning kogu sotsiaalpedagoogiline teooria peaks olema orienteeritud praktikale. Praktikale orienteeritud sotsiaalpedagoog teeb oma tööd väljatöötatud meetodite ja teooriate alusel, sidudes neid oma praktiliste kogemustega. Sotsiaalpedagoogika on nii teooria kui ka praktika omavahelises interaktsioonis, kus teooria annab juhiseid praktikaks ja praktikast saab andmeid, mille abil on võimalik teooriat edasi arendada (Storø, 2013). Sotsiaalpedagoogi roll on inimestel aidata analüüsida oma probleeme, mõtiskledes individuaalsete probleemide sotsiaalsete põhjuste üle ning leida võimalusi edukaks igapäevaeluks. Sotsiaalpedagoogilises töös keskendutakse üksikisiku abistamise ühendamisele poliitilise ühiskondliku tegevusega sotsiaalse õigluse ja heaolu kontekstis, tunnustades samal ajal sotsiaalseid ja poliitilisi ressursse. (Moss & Petrie, 2019) Sotsiaalpedagoogid kasutavad oma praktilises töös nii individuaalseid kui ka rühmakeskseid meetodeid, kus individuaalne töö hõlmab endas peamiselt vestlusi ning rühmas pööratakse tähelepanu peamiselt koos tegutsemisele (Cedersund *et al.*, 2021).

Ühelt poolt on sotsiaalpedagoogika akadeemiline distsipliin, kus teaduslikud teadmised arendavad akadeemilist õpetust erinevate professionide ettevalmistuses, kus ollakse otseselt seotud tööga sotsiaalses vallas, sotsiaalse hariduse, pedagoogika, tööga klientidega. Teiselt poolt on sotsiaalpedagoogika elukutse, mille esindajad rakendavad sotsiaalpedagoogilist tegevust heterogeensetes tegevusvaldkondades pedagoogiliste meetoditega. (Janer Hidalgo & Ucar, 2020) Storø (2013) järgi saab sotsiaalpedagoogikas siduda erinevaid teoreetilisi vaatenurki psühholoogiast, pedagoogikast, sotsiaaltööst, sotsioloogiast ning teistest teadusvaldkondadest.

Eestis reguleerib sotsiaalpedagoogilist tööd sotsiaalpedagoogi kutsestandard, kus on kirjeldatud sotsiaalpedagoogi tegevuse olemus ja nõuded, millele peavad sotsiaalpedagoogi oskused ja omadused vastama. Sotsiaalpedagoogide kutsestandardi tasandi 6 ja 7 järgi kuuluvad sotsiaalpedagoogide kohustuslike kompetentside hulka õpilaste sotsiaalpedagoogiline hindamine, õpilase eakohast tegevusvõimet takistavate tegurite analüüsimine, sotsiaalpedagoogilise tegevuse kavandamine, õpilase sotsiaalse pädevuse kujundamine ja toetamine, juhtumikorraldus ja hindamine, turvalise õpi- ja töökeskkonna kujundamine,

professionaalne enesearendamine ja refleksioon ning ennetus- ja arendustegevus. (Sihtasutus Kutsekoda, 2018)

Sotsiaalpedagoogikat sotsiaalpedagoogilise praktilise töö seisukohast on Eestis eelnevalt uuritud sotsiaalpedagoogide hinnanguid sotsiaalpedagoogika ja sotsiaalpedagoogi rolli praktilise töö seisukohast (Viigi, 2015) ning üliõpilaste hinnanguid sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kohta (Heinpõld, 2016). Käesolev kordusuuring annab võimaluse varasemate uuringute valguses selgitada sotsiaalpedagoogika valdkonnaga seonduvat praegusel ajal praktiseerivate sotsiaalpedagoogide hinnangul. Käesoleva uurimuse eesmärgiks on välja selgitada Eesti sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika, sotsiaalpedagoogilise praktilise töö ja sotsiaalpedagoogi kompetentsuse kohta. Uurimistöö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kohta?
2. Millised on sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika praktilise töö kohta?
3. Millised on sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogi kompetentsi kohta?

Metoodika

Magistritöö kvantitatiivses uurimuses koguti andmeid kirjaliku küsimustikuga. Küsitlusuuringu eesmärk on koguda standardiseeritud infot suurema hulga inimeste kohta (Beilmann, 2020). Kvantitatiivses andmeanalüüsis on rõhuasetus mõõtmisel ja arvandmetel, mis seovad omavahel empiiriliste andmete ja matemaatiliste seoste väljendumise vahel (Õunapuu, 2014). Andmekogumise sisuks on tegeleda arvandmetega. Kvantitatiivse uurimismeetodiga saadakse matemaatilistelt mõõdetavad tulemused, mille käsitlemiseks rakendatakse matemaatilisi lähenemisi.

Valim

Lähtuvalt magistritöö uurimisprobleemist ja eesmärgist kasutati kõikset valimit, kus vastajateks olid Eesti üldhariduskoolides, tugiteenuseid pakutavates keskustes, kutseõppeasutustes ja muudes asutustes töötavad sotsiaalpedagoogid. Kontaktid on saadud avalikelt veebilehtedelt. Kõikses valimis oli kokku 430 sotsiaalpedagoogi, kellele saadeti küsimustik individuaalselt e-maili teel. Veebipõhisele küsimustikule vastas 92 sotsiaalpedagoogi, kes moodustasid seega lõpliku valimi ning 21,4% esialgsest valimist. Vastajatest 99% olid naised (91 naist) ja 1% mehed (1 mees). Uuritavad olid vanuses 23-72 eluaastat, keskmine vanus $M=44,77$, standardhälve $SD=10,28$. Uuritavate tööstaaž oli vahemikus 1-23 aastat, keskmine staaž sotsiaalpedagoogina $M=6,75$ aastat.

Uurimisinstrument

Empiiriliste andmete kogumiseks kasutati ankeeti, mis koostati ja valideeriti eelneva uurimuse (Viigi, 2015) raames koostöös juhendajaga koostatud küsimustikust jagatuna viieks osaks (vt Lisa 1).

I osas küsiti sotsiaalpedagoogide hinnanguid sotsiaalpedagoogika seitsme erineva definitsiooni kohta, mis olid viimase 20 aasta sotsiaalpedagoogika-alasest kirjandusest Euroopa tunnustatud autoritelt, kes olid sotsiaalpedagoogikat defineerinud. Uuringusse valiti seitse definitsiooni, mille autoriteks olid Storø (2013), Hämäläinen (2001, 2012), Stephens (2009, 2013), Morgan (2013) ning *Social Pedagogy Development Network*'i koduleht (*ThemPra Social Pedagogy*, 2014). Definitsioonide hindamiseks tuli vastajal valida iga definitsiooni kohta skaalal 1-st (ei ole üldse tähtis) kuni 5-ni (on väga tähtis) lähtuvalt oma praktilisest sotsiaalpedagoogilisest tööst.

Küsimustiku II osas moodustasid 19 erinevat väidet omavahel 7 küsimusteplokki - sisulisi tervikuid, kus paluti vastajatel hinnata skaalal 1- st (ei ole üldse nõus) kuni 5-ni (täiesti nõus) kuivõrd iseloomustavad antud väited sotsiaalpedagoogilist praktilist tööd. Esimeses küsimusteplokis (lisa 1, jaotis 3, küsimused 1-4) võrreldi sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kasulikkust ning tähtsustamist. Teises küsimusteplokis (lisa 1, jaotis 3, küsimused 5-7) paluti hinnata sotsiaalpedagoogikat kui sotsiaalteadust, lähenemisviisi või meetodiõpetust. Kolmandas küsimusteplokis paluti hinnata, kas sotsiaalpedagoogika teooria on aluseks sotsiaalpedagoogilisele praktikale või vastupidi (lisa 1, jaotis 3 küsimused 8-9). Järgmine alateema käsitles sotsiaalpedagoogika integreeritavaid naaberteadusi (lisa 1, jaotis 3 küsimused 10-11). Viendas küsimusteplokis uuriti milliste teiste sotsiaalteaduste praktilise töö valdkonnad sotsiaalpedagoogilise praktilise töö valdkondadega kattuvad (vt Lisa 1, jaotis 3 küsimused 12-15). Eelviimases küsimusteplokis paluti hinnata sotsiaalpedagoogide teadmisi ja oskusi (vt Lisa 1, jaotis 3, küsimused 16-17). Viimane küsimusteplokk käsitles kõrge sotsiaalpedagoogilise kutsealase kompetentsi saavutamist (lisa 1, jaotis 3, küsimused 18-19).

Küsimustiku III osas (vt Lisa 1, jaotis 4, küsimused 1-9) käsitleti Storø (2013) järgi üheksa erineva rolli (sotsiaaltöötaja, õpetaja, psühholoog, sotsioloog, uurija, filosoof, poliitik, advokaat, ettevõtja) iseloomulikkust sotsiaalpedagoogi praktilisele tööle. Skaalal 1- st (ei ole üldse nõus) kuni 5-ni (täiesti nõus).

Küsimustiku IV osa jaotus omakorda kaheks osaks, millest esimeses uuriti sotsiaalpedagoogika vastandlikke pooluseid ja teine osa käsitles kliendi tervise erinevate aspektide mõju sotsiaalpedagoogilisele praktilisele tööle vastandlikest poolustest (lisa 1, jaotis 5). Aktiivne versus passiivne tegevus; individuaalne versus sotsiaalne tegevus või teadmiste versus kogemuste toetuv tegevus skaalal 1 (passiivne tegevus; sotsiaalne tegevus; teadmiste toetuv) kuni 5 (aktiivne tegevus; individuaalne tegevus; kogemuste toetuv tegevus). IV osa II pooles käsitlesid küsimused sotsiaalpedagoogilise töö seost kliendi tervise erinevate aspektidega (füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis) skaalal 1 (ei ole üldse nõus) kuni 5 (täiesti nõus).

Ankeedi V osa küsimused (lisa 1, jaotis 7) sisaldasid vastanute taustainformatsiooni: sugu, vanus, ametikoht ning tööstaaž sotsiaalpedagoogina. Soovi korral oli vastanutel võimalus kirja panna oma tähelepanekuid ja kommentaare.

Protseduur

Uuringus osalenutele tuleb tagada anonüümsus, konfidentsiaalsus ja vabatahtlikkus (Beilmann, 2020). Sellest tulenevalt oli uuringus osalejatele saadetud küsimustiku e-kirjas ja ka e-küsimustiku tutvustavas osas (lisa 1, jaotis 1) vastavasisuline pöördumine. Kvantitatiivsete andmete saamiseks kasutatakse ankeeti ja vastuseid analüüsitakse statistika meetoditega (Õunapuu, 2014). Antud uurimuses kasutati Google Forms programmi abil tehtud elektroonilist veebipõhist ankeeti ning vastajatele saadeti e-maili teel link, mis viis keskkonda, kus vastaja vastata sai. Küsimustik oli jaotatud viieks osaks, mille iga osa juhatas sisse selgitav instruksioon.

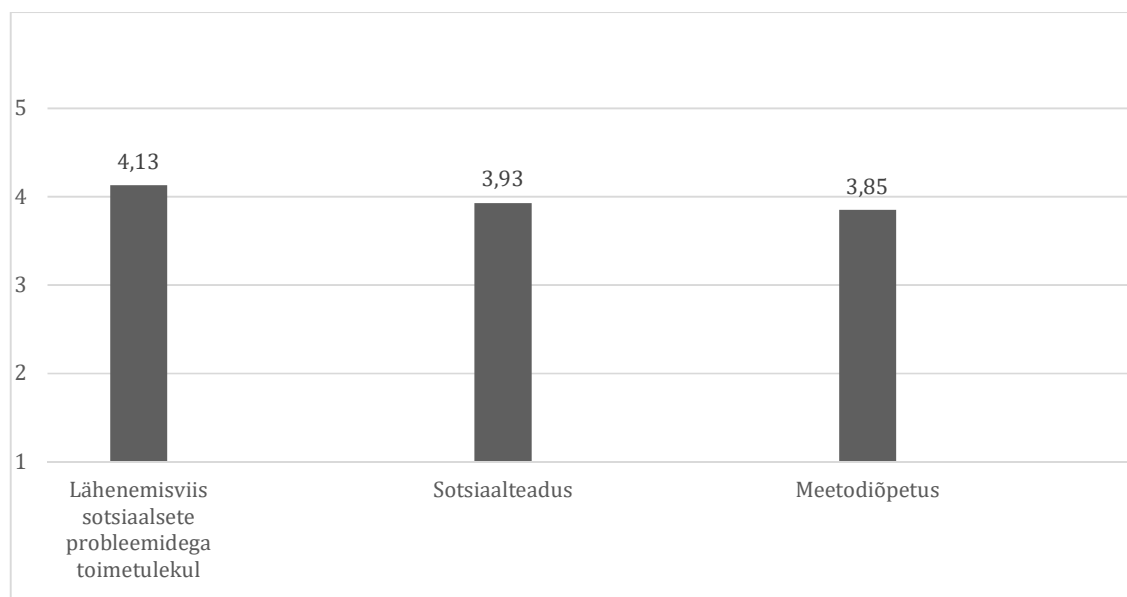
Kirjaliku küsimustikuga kogutud andmete sisestamiseks, korrastamiseks ja analüüsimiseks kasutati MS Excel tabelitöötluste programmiga. Google Forms andis kompaktse tulemuste tabeli ja andmed olid juba arvulisel kujul. Tulemuste kirjeldamiseks kasutati kirjeldavat statistikat (aritmeetilised keskmised) ning võrdlustestina *t*-testi (*Independent Samples T-test*). Hinnanguskaala aritmeetilisi keskmisi võrreldes otsustati, kas on erinevus statistiliselt olulisuse nivool $p < 0,05$ või $p < 0,01$.

Tulemused

1. Sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kohta

1.1. Sotsiaalpedagoogika teooria

Väidete grupis, mis liigitasid sotsiaalpedagoogikat kas sotsiaalteaduseks, lähenemisviisiks või meetodite õpetuseks, sai uuritud sotsiaalpedagoogide hinnangul kõige kõrgema keskmise hinnangu hinnanguskaalal väide „Sotsiaalpedagoogika on lähenemisviisiks sotsiaalsete probleemidega toimetulekul“. Vähem oldi nõus väitega „Sotsiaalpedagoogika on sotsiaalteadus“ ning kõige vähem nõus väitega „Sotsiaalpedagoogika on meetodite õpetus“ (joonis 1). Vastajate keskmiste hinnangute vahel väidetele sotsiaalpedagoogika kui lähenemisviis ja sotsiaalpedagoogika kui sotsiaalteadus ilmnis statistiliselt oluline erinevus ($t=1,69$, $p<0,05$) ning statistiliselt oluline erinevus oli ka sotsiaalpedagoogika kui meetodite õpetuse ja sotsiaalpedagoogika kui lähenemisviis vahel ($t=1,96$, $p<0,05$). Statistiliselt olulist erinevust ei leitud hinnangute vahel väidetele sotsiaalpedagoogika kui sotsiaalteadus ja sotsiaalpedagoogika kui meetodite õpetus ($t=0,43$, $p>0,05$) vahel. Seega, uuringus osalenud sotsiaalpedagoogide hinnangul on oli sotsiaalpedagoogika eelkõige lähenemisviis sotsiaalsete probleemidega toimetulekul ja vähem sotsiaalteadus või meetodiõpetus.

Joonis 1. Sotsiaalpedagoogika liigitus lähenemisviisiks, sotsiaalteaduseks või meetodite õpetuseks

1.2. Sotsiaalpedagoogika ja naaberteadused

Uuringus osalenud sotsiaalpedagoogid olid rohkem nõus väitega, et sotsiaalpedagoogika integreerib teised teadused nagu pedagoogika, psühholoogia, sotsiaaltöö ja sotsioloogia (keskmine hinnang 4,39) võrreldes väitega, et sotsiaalpedagoogika integreerib sellised teised teadused nagu filosoofia, kriminoloogia, pedagoogika, psühholoogia, sotsiaalpoliitika, sotsiaaleetika, sotsiaaltöö ja sotsioloogia (keskmine hinnang 4,10). Kahe eelpool nimetatud väite vahel ilmnas statistiliselt oluline erinevus ($t=2,56$, $p<0,01$).

Teiselt poolt uuriti, kuivõrd kattuvad sotsiaalpedagoogika ja teiste teaduste (pedagoogika, psühholoogia, sotsiaaltöö, sotsioloogia) praktilise töö valdkonnad uuringus osalenud sotsiaalpedagoogide hinnangul. Väidete grupis, kus uuriti kuivõrd kattuv sotsiaalpedagoogika teiste teaduste valdkondadega seoses praktilise tööga sai kõrgeima hinnangu väide: „Sotsiaalpedagoogika ja psühholoogia praktilise töö valdkonnad kattuvad täiesti” (keskmine hinnang 3,29), sellele järgnes väide „Sotsiaalpedagoogika ja sotsiaaltöö praktilise töö valdkonnad kattuvad täiesti” (keskmine hinnang 3,09). Seejärel nõustuti väitega „Sotsiaalpedagoogika ja pedagoogika praktilise töö valdkonnad kattuvad täiesti” (keskmine hinnang 2,97) ning kõige vähem väitega „Sotsiaalpedagoogika ja sotsioloogia töö valdkonnad kattuvad täiesti” (keskmine hinnang 2,68).

Võrreldes sotsiaalpedagoogika ja teiste teaduste praktilise töövaldkondade kattumisele antud hinnangute keskmisi hinnanguskaalal omavahel erinevates kombinatsioonides, ilmnasid statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna t -testiga erinevate gruppide hinnangute võrdluses (tabel 1), millest saab järeldada, et sotsiaalpedagoogide hinnangul kattuvad eelkõige sotsiaalpedagoogika ning psühholoogia, sotsiaaltöö ja pedagoogika praktilise töö valdkonnad võrreldes sotsioloogia praktilise töö valdkondade kattuvusega.

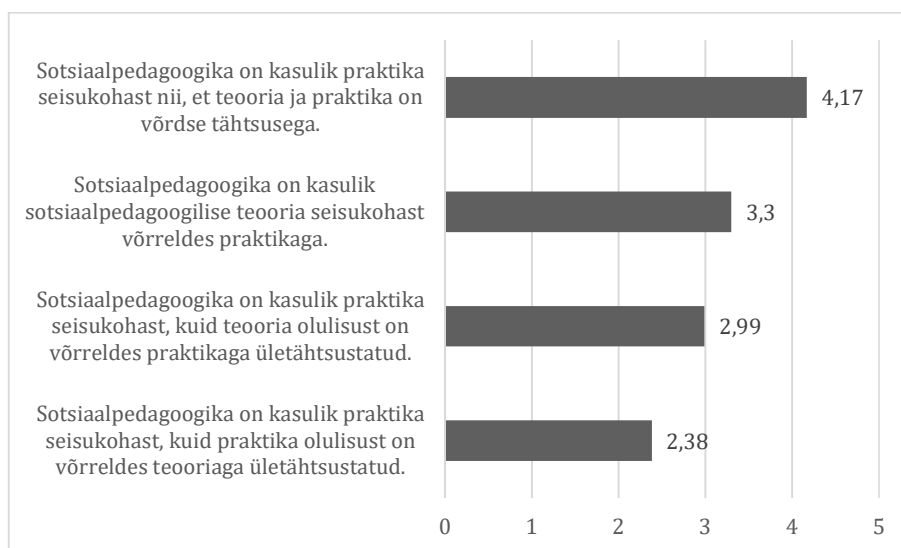
Tabel 1. Kuivõrd kattuvad sotsiaalpedagoogika teiste teaduste praktilise töö valdkonnad: keskmised hinnangute võrdlus hinnanguskaaladel t -testiga (t -väärtused)

Sotsiaalpedagoogika ja pedagoogika praktilise töö valdkonnad kattuvad täiesti (väide 1)	Väide 1 versus väide 2: 2,13*	Väide 1 versus väide 3: 0,79	Väide 1 versus väide 4: 2,02*
Sotsiaalpedagoogika ja psühholoogia praktilise töö valdkonnad kattuvad täiesti (väide 2)	Väide 2 versus väide 3: 1,36	Väide 2 versus väide 4: 4,39**	-
Sotsiaalpedagoogika ja sotsiaaltöö praktilise töö valdkonnad kattuvad täiesti (väide 3)	Väide 3 versus väide 4: 2,92*	-	
Sotsiaalpedagoogika ja sotsioloogia töö valdkonnad kattuvad täiesti (väide 4)	-		

1.3. Sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kasulikkus

Uuringus osalenud sotsiaalpedagoogid andsid hinnangu sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kasulikkuse kohta sotsiaalpedagoogikas ja olid kõige enam nõus väitega „Sotsiaalpedagoogika on kasulik praktika seisukohast nii, et teooria ja praktika on võrdse tähtsusega”. Sellele järgnes väide “Sotsiaalpedagoogika on kasulik sotsiaalpedagoogilise teooria seisukohast võrreldes praktikaga”. Kõige vähem olid vastajad nõus väitega “Sotsiaalpedagoogika on kasulik praktika seisukohast, kuid praktika olulisust on võrreldes teoriaga ületähtsustatud“ (joonis 2).

Võrreldes kõikide väidete kohta antud hinnangute keskmisi hinnanguskaalal, ilmnesid statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna t -testiga kõikide väidete vahel omavahelistes kombinatsioonides (lisa 2). Toetudes saadud tulemustele võib väita, et uuringus osalenud sotsiaalpedagoogide hinnangud teooria ja praktika kaalukuse kohta-sotsiaalpedagoogikas nelja esitatud väite lõikes erinesid omavahel, sest esinesid statistiliselt olulised erinevused kõikide väidete omavahelises paaris võrdluses ning saab järeldada, et iga väite osatähtsus võrreldes teisega oli erineva tähtsusega. Järelikult oli sotsiaalpedagoogide hinnangul lähtuvalt sotsiaalpedagoogilisest praktilisest tööst sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika eelkõige võrdse tähtsusega, seejärel peetakse kasulikuks sotsiaalpedagoogika teooriat võrreldes praktikaga ning vähem nõustatakse sellega, et nii sotsiaalpedagoogika teooriat kui ka praktikat on ületähtsustatud.

Joonis 2. Sotsiaalpedagoogide hinnangud teooria ja praktika kaalukuse kohta sotsiaalpedagoogikas

1.4. Teooria ja praktika osakaal sotsiaalpedagoogikas

Kahe väite puhul seoses sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika osakaaluga olid uuritud sotsiaalpedagoogid rohkem nõus väitega: “Sotsiaalpedagoogika teooria eelkõige aluseks sotsiaalpedagoogilisele praktikale” (keskmine hinnang 4,25) võrreldes väitega “Sotsiaalpedagoogika praktika on aluseks sotsiaalpedagoogika teooriale” (keskmine hinnang 3,73). Nende väidete vahel ilmnis statistilisest oluline erinevus ($t=3,99$, $p<0,01$). Järelikult oli uuritud sotsiaalpedagoogide hinnangul eelkõige sotsiaalpedagoogika teooria aluseks sotsiaalpedagoogika praktikale.

2. Sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika praktilise töö kohta

2.1. Sotsiaalpedagoogika erinevate definitsioonide tähtsus sotsiaalpedagoogilise praktilise töö seisukohast

Kõige enam kirjeldasid sotsiaalpedagoogid sotsiaalpedagoogikat seoses sotsiaalpedagoogilise praktilise tööga lähtudes kahest definitsioonist: (1) „Sotsiaalpedagoogika on akadeemiline distsipliin, mis lähendab selliste seotud teadusdistsipliinide nagu pedagoogika, sotsioloogia, psühholoogia ja filosoofia tuumteooriad. Oma olemuselt tegeleb sotsiaalpedagoogika heaolu, õppimise ja kasvuga. Sotsiaalpedagoogika toetub humanistlikele väärtustele ja printsiipidele, vaadeldes inimesi ressursse omavate aktiivsete tegutsejatena. Sotsiaalpedagoogika tähelepanu keskmes on inimeste kaasamine laiemasse kogukonda ja ühiskonda. Sotsiaalpedagoogika eesmärgiks on ennetada ja võidelda sotsiaalsete probleemide ja ebavõrdsusega“ (*The Social Pedagogy Development Network*, 2015) ning (2) “Sotsiaalpedagoogika on õpetus praktika hoolitsusest, haridusest ja kasvatuses, mida vaadeldakse pigem terviklikult kui eraldi ning mille rõhk on leida pedagoogilised teed, toetamaks inimeses positiivset sotsiaalset arengut“ (Stephens, 2009) (tabel 2).

Järgnevaid definitsioone hindasid küsitletud ka oma praktilise sotsiaalpedagoogilise töö seisukohast suhteliselt tähtsateks: „Praktiline sotsiaalpedagoogika on pedagoogiliselt orienteeritud praktika, mis põhineb kutsealasel hinnangul ja on teostatud tavapära igapäeva situatsioonides. Sotsiaalpedagoogilised tegevused on suunatud lastele ja noorukitele (või nende peredele ja võrgustikele), kes vajavad abi, või situatsioonidele, kus abi vajamist saab ennetada. Sotsiaalpedagoogilise töö põhiline eesmärk on inimese kaasatus kogukonda ja ühiskonda. Sekkumisi juhivad väärtused ja teooria.“ (Storø, 2013) ja ”Sotsiaalpedagoogika keskendub

teoorias ja praktikas inimkasvu protsessidele, mis tagavad ühiskonnaliikmete sotsiaalse integratsiooni, osaluse ja heaolu ühiskonnas” (Hämäläinen, 2012). Kõige vähem tähtis oli vastajate jaoks Hämäläineni definitsioon (2001): „Sotsiaalpedagoogika on eraldiseisev distsipliin, mille eesmärgiks on sotsiaalsete probleemide pedagoogiline lahendamine ja leevendamine“ (tabel 1).

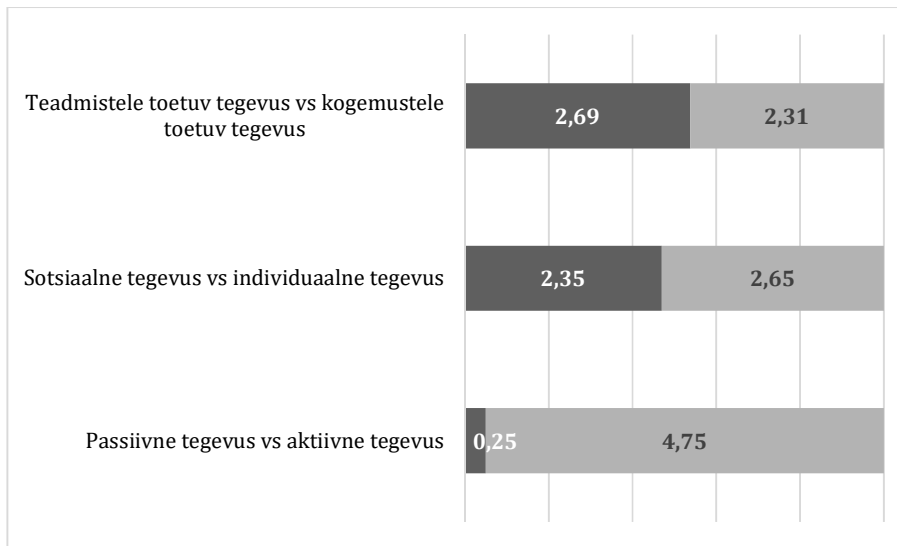
Seitsmele erinevale sotsiaalpedagoogika definitsioonidele antud hinnangute keskmiste võrdluses paariviisilise *t*-testiga moodustusid sotsiaalpedagoogide hinnangute alusel kolm gruppi definitsioone, kusjuures gruppide siseselt olulisi erinevusi ei ilmnunud (lisa 3). Kõigekõrgemad hinnangud anti kahele sotsiaalpedagoogika definitsioonile sotsiaalpedagoogilise töö tähtsuse seisukohast ja need olid allikates Stephen (2009) ja *The Social Pedagogy Development Network* (2015) toodud definitsioonid. Võrdlemisi madalad hinnangud andsid uuritud sotsiaalpedagoogid kolmele sotsiaalpedagoogika definitsioonile sotsiaalpedagoogilise töö tähtsuse seisukohast ja need olid allikates Stephen (2013), Morgan (2012) ja Hämäläinen (2001) toodud definitsioonid.

Tabel 2. Kuivõrd tähtis on sotsiaalpedagoogika erinevate definitsioonide tähtsus sotsiaalpedagoogilise praktilise töö seisukohast sotsiaalpedagoogide hinnangul (keskmised hinnangud hinnanguskaalal)

Definitsioon	Tähtsus: keskmine
Stephen, 2009	4,39
The Social Pedagogy Development Network, 2015	4,29
Storø, 2013	4,18
Hämäläinen, 2012	3,91
Stephens, 2013	3,83
Morgan, 2013	3,82
Hämäläinen, 2001	3,62

2.2. Sotsiaalpedagoogika praktilise töö dimensioonid

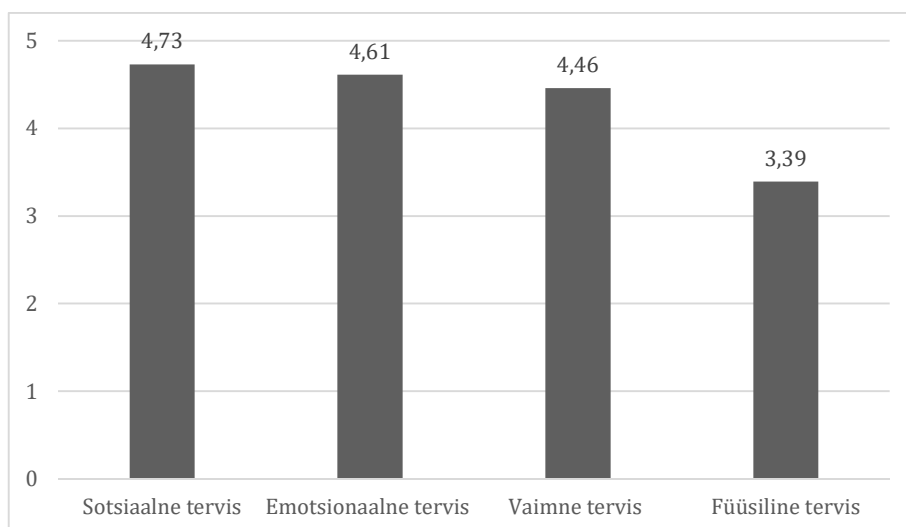
Küsitluse IV osas uuriti sotsiaalpedagoogilist praktilist tööd sotsiaalpedagoogide hinnangul, lähtudes kahest vastandlikust poolusest: aktiivne versus passiivne ja sotsiaalne versus individuaalne. Tulemustest lähtuvalt selgus, et sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on sotsiaalpedagoogide hinnangul eelkõige aktiivne tegevus (keskmine hinnang 4,75, kui 5=aktiivne ja 1=passiivne) vastukaaluks passiivsele tegevusele (keskmine hinnang 0,25) ning nii sotsiaalne kui ka individuaalne (5=individuaalne ja 1=sotsiaalne), toetudes nii teadmiste kui ka kogemuste (5=kogemuste toetuv tegevus ja 1=teadmiste toetuv tegevus) (joonis 3).

Joonis 3. Sotsiaalpedagoogi praktilise töö dimensioonid

2.3. Sotsiaalpedagoogika praktilise töö seos kliendi tervise erinevate aspektidega

Uuringus osalejad olid enim nõus väitega „Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on seotud kliendi/klientide sotsiaalse tervisega (inimese suhetega seotud heaolu)“. Seejärel hindasid sotsiaalpedagoogid väidet „Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on seotud kliendi/klientide emotsionaalse tervisega (inimese tunnetega seotud heaolu)“. Järgnes väide „Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on seotud kliendi/klientide vaimse tervisega (inimese sisemaailma heaolu)“. Viimasele kohale asetasisid uuringus osalejad väite „Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on seotud kliendi/klientide füüsilise tervisega (inimese kehaline heaolu)“ (joonis 3).

Joonis 4. Praktiline sotsiaalpedagoogi töö seoses kliendi tervise erinevate aspektidega (keskmised hinnanguskaalal)

Vastajate keskmiste hinnanguid eelnimetatud väidete lõikes võrreldi omavahel *t*-testiga (tabel 3), kus leiti mitmed olulised erinevused võrreldud väidete keskmiste vahel. Ilmnes, et uuringus osalenud sotsiaalpedagoogide hinnangul oli sotsiaalpedagoogiline praktiline töö seotud eelkõige kliendi sotsiaalse, emotsionaalse ja vaimse tervisega võrreldes kliendi füüsilise tervisega.

Tabel 3. *T*-väärtused hinnangute keskmiste võrdluses seoses praktilise sotsiaalpedagoogilise töö seotusest kliendi tervise erinevate aspektidega

	Füüsiline tervis	Vaime tervis	Emotsionaalne tervis	Sotsiaalne tervis
Füüsiline tervis	-	8,75**	10,59**	11,8**
Vaimne tervis		-	1,69	3,11*
Emotsionaalne tervis			-	1,57
Sotsiaalne tervis				-

*- $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$

2.4. Sotsiaalpedagoogi roll seoses praktilise sotsiaalpedagoogilise tööga

Küsitluse III osas, kus uuriti Storø (2013) poolt toodud jaotuse järgi uuritavate hinnanguid selle kohta kui võrd iseloomustavad erinevad rollid (advokaat, ettevõtja, filosoof, poliitik, psühholoog, sotsiaaltöötaja, sotsioloog ja õpetaja) sotsiaalpedagoogi praktilist tööd. Ilmnes, et sotsiaalpedagoogide hinnangul oli sotsiaalpedagoogi roll eelkõige seotud õpetaja rolliga. Kõige vähem seostasid sotsiaalpedagoogid oma praktilist tööd poliitiku rolliga (tabel 4).

Tabel 4. Sotsiaalpedagoogide rollid sotsiaalpedagoogilise praktilise töö seisukohast

Väide	Keskmine hinnang
Sotsiaalpedagoog on õpetaja	3,63
Sotsiaalpedagoog on uurija.	3,16
Sotsiaalpedagoog on psühholoog.	3,4
Sotsiaalpedagoog on poliitik.	2,29
Sotsiaalpedagoog on ettevõtja.	2,3
Sotsiaalpedagoog on sotsioloog.	2,46
Sotsiaalpedagoog on sotsiaaltöötaja	2,52
Sotsiaalpedagoog on advokaat.	2,71
Sotsiaalpedagoog on filosoof.	2,77

Võrreldes sotsiaalpedagoogi üheksale erinevale rollile antud hinnangute keskmisi hinnanguskaaladel omavahel erinevates kombinatsioonides, ilmnisid statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna *t*-testiga erinevate keskmiste võrdluses (lisa 4), moodustades kolm hinnangute gruppi. Kõige enam oldi nõus väitega, et sotsiaalpedagoogi roll on sotsiaalpedagoogilise praktilise töö seisukohalt sarnane õpetaja, psühholoogi ja uurija rolliga. Suhteliselt vähem tõid vastajad välja, et sotsiaalpedagoogi roll oli sotsiaalpedagoogilise praktilise töö seisukohalt sarnane filosoofi ja advokaadi rolliga ning kõige vähem nõustuti, et sotsiaalpedagoogi roll on sotsiaalpedagoogilise praktilise töö seisukohast seotud sotsiaaltöötaja, sotsioloogi, ettevõtja ja/või poliitiku rolliga.

3. Sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogi kompetentsile

3.1. Sotsiaalpedagoogi kompetents: teadmised, praktilise töö ja uurimistöö oskused

Väitega „Igal sotsiaalpedagoogil peavad olema teadmised seoses sotsiaalpedagoogika kui akadeemilise teadusega kui ka praktilise sotsiaalpedagoogilise töö oskused“ olid vastajad enam nõus (keskmine hinnang 4,25) kui väitega „Igal sotsiaalpedagoogil peavad olema teadmised seoses sotsiaalpedagoogika kui akadeemilise teadusega kui ka uurimistöö-alased oskused“ (keskmine hinnang 3,54). Nende kahe väite vahel oli ka oluline statistiline erinevus ($t=3,97$; $p<0,01$). Seega, olid sotsiaalpedagoogide hinnangul olulised lisaks sotsiaalpedagoogilistele

teadmistele oma kompetentsi osana eelkõige praktilise sotsiaalpedagoogilise töö oskused võrreldes uurimistöo-alaste oskustega.

3.2. Sotsiaalpedagoogi kompetents: praktiline sotsiaalpedagoogiline töö ja refleksioon

Väidete grupis sai suhteliselt madalama keskmise hinnangu sotsiaalpedagoogide poolt väide „Kõrget sotsiaalpedagoogilist kutsealast kompetentsi ei saa saavutada ilma praktilise sotsiaalpedagoogilise tegevusega“ (keskmine hinnang 3,53) võrreldes väitega „Kõrget sotsiaalpedagoogilist kutsealast kompetentsi ei saa saavutada ilma professionaalse sotsiaalpedagoogilise refleksioonita“ (keskmine hinnang 3,75). Nende kahe väite vahel ei täheldatud statistiliselt olulist erinevust ($t=0,37$, $p<0,01$) hinnangute keskmiste vahel, millest saab järeldada, et sotsiaalpedagoogid peavad enda töös oluliseks nii kõrge kutsealase kompetentsi saavutamist praktilise sotsiaalpedagoogilise tegevuse läbi kui ka professionaalse refleksiooni toel.

Arutelu

Käesoleva uurimuse eesmärgiks on välja selgitada Eesti sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika, sotsiaalpedagoogilise praktilise töö ja sotsiaalpedagoogi kompetentsuse kohta. Uurimistöös püstitati kolm uurimisküsimust.

Esimene uurimisküsimus oli: Millised on sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kohta? Storø (2013) järgi on sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika omavahelises interaktsioonis, kus teooria annab juhiseid praktikaks ja praktikast saab andmeid, mille abil on võimalik teooriat edasi arendada. Uuringus osalenute sotsiaalpedagoogide hinnangul oli sotsiaalpedagoogika teooria eelkõige aluseks sotsiaalpedagoogika praktikale. Marynowicz-Hetka (2019) järgi on sotsiaalpedagoogika sotsiaalne tegevus, mis aitab kujundada muutusi ja muuta keskkondi. Uuringus osalenud sotsiaalpedagoogide hinnangul on sotsiaalpedagoogika lähenemisviis sotsiaalsete probleemidega toimetulekul. Ka varasemad uuringud kinnitavad, et nii sotsiaalpedagoogide (Viigi, 2015) kui ka sotsiaalpedagoogideks õppivate üliõpilaste (Heinpõld, 2016) hinnangul on sotsiaalpedagoogika pigem lähenemisviis sotsiaalsete probleemidega toimetulekul kui sotsiaalteadus või meetodite õpetus.

Antud uurimustulemustest lähtuvalt kattub sotsiaalpedagoogide hinnangul sotsiaalpedagoogika eelkõige psühholoogia, sotsiaaltöö ja pedagoogika valdkondadega. Sotsiaalpedagoogika jaoks on oluline vaadelda haridust läbi sotsiaalse prisma aga ka sotsiaalseid reaalsusi läbi hariduse prisma, lähtudes hariduse võimalusest panustada ühiskondlikku heaolusse ja inimarengusse (Hämäläinen, 2012) ning eesmärgiga aidata ning luua vajalikud tingimused inimese eneseabiks (Hämäläinen, 2019).

Sotsiaalpedagoogika ja teiste teaduste praktilise töö valdkondade kattumist saab liigitada uurimistulemustest lähtuvalt ühtivaks peamiselt psühholoogia, sotsiaaltöö ning pedagoogika praktilise töö valdkondadega ning vähem sotsioloogia praktilise töö valdkondadega. Storø (2013) lähenemise järgi seob sotsiaalpedagoogika naaberteadustena psühholoogia, pedagoogika ning sotsiaaltöö, mis on sarnane eelkõige antud uurimuse tulemustega.

Teine uurimisküsimus oli: Millised on sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika praktilise töö kohta? Käesolevas uurimuses kasutatud sotsiaalpedagoogika erinevad definitsioonid on valitud sotsiaalpedagoogika-alasest kirjandusest erinevatelt autoritelt, kes viimase 20 aasta jooksul on oma artiklites kirjutanud sotsiaalpedagoogikast. Eri

kultuuriruumides sõltub sotsiaalpedagoogika defineerimine erinevast kontekstist - hariduslik, poliitiline, õiguslik ja ka kultuuriline (Janer & Úcar, 2019).

Antud uurimuse tulemusena sotsiaalpedagoogide hinnangul saab kõige tähtsamaks valitud definitsioonidest välja tuua järgmised definitsioonid: (1) „Sotsiaalpedagoogika on akadeemiline distsipliin, mis lähendab selliste seotud teadusdistsipliinide nagu pedagoogika, sotsioloogia, psühholoogia ja filosoofia tuumteooriad. Oma olemuselt tegeleb sotsiaalpedagoogika heaolu, õppimise ja kasvuga. Sotsiaalpedagoogika toetub humanistlikele väärtustele ja printsiipidele, vaadeldes inimesi ressursse omavate aktiivsete tegutsejatena. Sotsiaalpedagoogika tähelepanu keskmes on inimeste kaasamine laiemasse kogukonda ja ühiskonda. Sotsiaalpedagoogika eesmärgiks on ennetada ja võidelda sotsiaalsete probleemide ja ebavõrdsusega“ (*The Social Pedagogy Development Network*, 2015) ning (2) “Sotsiaalpedagoogika on õpetus praktika hoolitsusest, haridusest ja kasvatuses, mida vaadeldakse pigem terviklikult kui eraldi ning mille rõhk on leida pedagoogilised teed, toetamaks inimeses positiivset sotsiaalset arengut“ (Stephens, 2009).

Võrreldes sotsiaalpedagoogika praktika seisukohast erinevate sotsiaalpedagoogikat käsitlevate definitsioonide tähtsust, ilmnisid kolm gruppi - esimesse gruppi kuulunud definitsioonid (Stephens, 2009; *Social Pedagogy Development Network*) sisaldasid mõisteid nii sotsiaalpedagoogika praktikat kui ka teooria kohta. Sisulise erinevusena nende definitsioonide vahel saab nentida, et eeltoodud definitsioonides ei toodud välja sotsiaalpedagoogikat kui eraldiseisvat distsipliini, lähenemisviisi või meetodite õpetust võrreldes Stephensi (2013) definitsiooniga, mille järgi on sotsiaalpedagoogika sotsiaalteadus ja tegeleb samuti probleemide ennetamisega ning Hämäläinen (2001) definitsiooniga, mille järgi on sotsiaalpedagoogika eraldiseisev distsipliin leevendamaks ja lahendamaks sotsiaalseid probleeme.

Teine grupp definitsioone, mida uurimuses osalenud sotsiaalpedagoogid hindasid oma praktilise sotsiaalpedagoogilise töö seisukohast suhteliselt tähtsateks on: „Praktiline sotsiaalpedagoogika on pedagoogiliselt orienteeritud praktika, mis põhineb kutsealasel hinnangul ja on teostatud tavapärastes igapäeva situatsioonides. Sotsiaalpedagoogilised tegevused on suunatud lastele ja noorukitele (või nende peredele ja võrgustikele), kes vajavad abi, või situatsioonidele, kus abi vajamist saab ennetada. Sotsiaalpedagoogilise töö põhiline eesmärk on inimese kaasatus kogukonda ja ühiskonda. Sekkumisi juhivad väärtused ja teooria.“ (Storø, 2013) ning “Sotsiaalpedagoogika keskendub teoorias ja praktikas inimkasvu protsessidele, mis tagavad ühiskonnaliikmete sotsiaalse integratsiooni, osaluse ja heaolu ühiskonnas” (Hämäläinen, 2012). Praktikale orienteeritud sotsiaalpedagoog teeb oma tööd väljatöötatud meetodite ja teooriate alusel, sidudes neid oma praktiliste kogemustega. (Storø,

2013) Antud tulemusi kinnitavad ka Moss ja Petrie (2019) ning Cedersund jt (2021), kes lähtuvad sotsiaalpedagoogilises töös üksikisiku abistamisest, et integreerida teda ühiskonda läbi pedagoogiliselt orienteeritud praktika ja poliitilise ühiskondliku tegevuse.

Antud uurimusest lähtuvalt on sotsiaalpedagoogide hinnangul sotsiaalpedagoogilisest praktilisest tööst kahest vastandlikust poolusest lähtuvalt: aktiivne versus passiivne ja sotsiaalne versus individuaalne sotsiaalpedagoogiline praktiline töö eelkõige aktiivne tegevus ning sotsiaalne ja ka individuaalne, toetudes nii teadmistele kui ka kogemustele. Sotsiaalpedagoogika praktilise tööga kaasatakse inimest, kes on ühiskonnast eraldatud ning kasutatakse nii individuaalseid kui sotsiaalseid meetodeid. (Cedersund *et al.*, 2021). Uuringus osalejate hinnangutest selgus, et sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on enim seotud kliendi/klientide sotsiaalse tervise kui vaimse ja füüsilise tervisega. Seda kinnitavad ka varasemad uuringud (Viigi, 2015; Heinpõld, 2016).

Sotsiaalpedagoogika põhiterminoloogia keerleb kasvatuse ümber. Eri kultuuriruumides defineeritakse sotsiaalpedagoogikat lähtuvalt erinevast kontekstist (Janer & Ucar, 2019), nii ka küsitlusele vastanud sotsiaalpedagoogid defineerivad sotsiaalpedagoogi hariduslikust kontekstist („sotsiaalpedagoog on õpetaja“). Sotsiaalpedagoogika on elukutse, mille esindajad rakendavad sotsiaalpedagoogilist tegevust heterogeensetes tegevusvaldkondades pedagoogiliste meetoditega (Janer Hidalgo & Ucar, 2020).

Varasemate uuringute põhjal (Viigi, 2015) on Eesti sotsiaalpedagoogid pidanud oma praktilisest tööst lähtuvalt end aga eelkõige psühholoogiks, siis õpetajaks ja uurijaks. Antud uurimistulemuste põhjal moodustusid sotsiaalpedagoogide hinnangul, lähtuvalt sotsiaalpedagoogilisest praktilisest tööst kolm gruppi, milles õpetaja, psühholoogi ja uurija järel on sotsiaalpedagoogi seostatud advokaadi ja filosoofi ning viimasena sotsiaaltöötaja, sotsioloogi, ettevõtja ja/või poliitiku rolliga. Sotsiaalpedagoogikast sai vastus vajadustele, mis tekivad ühiskonnas aset leidvate muutuste mõjul mõjutades indiviidi ning ühiskonna suhteid, ära hoidmaks tõrjutust ja marginaliseerumist (Hämäläinen, 2019), millele antud elukutsete esindajad rollina võetult oma panuse annavad. Hämäläinen (2017) järgi on sotsiaalpedagoogika hariduse sotsiaalse olemuse üle mõtisklemine, haridus- ja sotsiaalteooriate ühendamine, milles on oluline nii akadeemiline distsipliin kui sotsiaalpedagoogika käsitlus, mis toetub humanistlikele väärtustele ja printsiipidele.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli: Millised on sotsiaalpedagoogide hinnangul sotsiaalpedagoogi kompetentsi kohta? Antud uurimistulemuste põhjal võib öelda, et vastanud sotsiaalpedagoogide hinnangul, lähtuvalt sotsiaalpedagoogilisest praktilisest tööst peavad sotsiaalpedagoogil olema lisaks sotsiaalpedagoogilistele teadmistele ka oma kompetentsi osana

eelkõige praktilise sotsiaalpedagoogilise töö oskused, võrreldes uurimistöo-alaste oskustega. Sotsiaalpedagoogid peavad enda töös oluliseks nii kõrge kutsealase kompetentsi saavutamist läbi praktilise sotsiaalpedagoogilise tegevuse kui ka professionaalse refleksiooni, mis omakorda kajastavad kutsestandardis olevaid sotsiaalpedagoogi praktilise tööga seotud kompetentse. (Sihtasutus Kutsekoda, 2018)

Varasematest uuringutest tulenevalt Viigi (2015) uurimuses osalenud sotsiaalpedagoogide ja Heinpõld (2016) uurimuses osalenud sotsiaalpedagoogika üliõpilaste hinnangul on sotsiaalpedagoogilises praktilises töös oluline kutsealase kompetentsi saavutamiseks nii praktilise sotsiaalpedagoogilise tegevuse oskus kui ka professionaalne refleksioon. Sotsiaalpedagoogide kutsestandardi tasandi 6 ja 7 järgi kuuluvad sotsiaalpedagoogide kohustuslike kompetentside hulka õpilaste sotsiaalpedagoogiline hindamine, õpilase eakohast tegevusvõimet takistavate tegurite analüüsimine, sotsiaalpedagoogilise tegevuse kavandamine, õpilase sotsiaalse pädevuse kujundamine ja toetamine, juhtumikorraldus ja hindamine, turvalise õpi- ja töökeskkonna kujundamine, professionaalne enesearendamine ja refleksioon ning ennetus- ja arendustegevus (Sihtasutus Kutsekoda, 2018).

Antud töö praktiline väärtus seisneb Eesti sotsiaalpedagoogika praktilise töö täiustamises teoreetilise väljundina ning on panuseks sotsiaalpedagoogiliste uurimistööde rikastamisel Eestis. Töös saab välja tuua valimiga seotud piirangud, mis jäi viiendiku piiresse kogu valimist, piirates tulemuste üldistatavust. Töös rakendatud meetodika oli sobiv ning laiendab ja rikastab selles vallas varasemate uuringute tulemusi andes võimaluse antud meetodikat kasutada edaspidiste sarnaste uuringute läbiviimisel.

Tänuõnad

Autor tänab kõiki uuringus osalenud sotsiaalpedagooge. Eriline tänu kuulub juhendaja Kristi Kõivule edasiviivate mõtete, kannatliku abi ja igakülgse toetuse eest. Tänan oma perekonda ja tööandjat mõistva suhtumise eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

/allkirjastatud digitaalselt/

24.05.2023

Kasutatud kirjandus

Beilmann, M. (2020). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Tartu Ülikool. Loetud aadressil <https://samm.ut.ee/t-test>

Cedersund, E., Eriksson, L., Jansson, B., & Svensson, L. (2021). Social pedagogy versus social work in a Swedish context. *International Journal of Social Pedagogy*. 10(1), 1-15
10.14324/111.444.ijsp.2021.v10.x.013.

Eesti sotsiaalpedagoogide Ühendus. (s.a.). *Sotsiaalpedagoogide eetikakoodeks*. Loetud aadressil <https://sotsiaalpedagoogid.ee/dokumendid/>

Eriksson, L. (2014). The understandings of social pedagogy from northern European perspectives. *Journal of Social Work*, 14(2), 165–182.
<https://doi.org/10.1177/1468017313477325>

Heinpõld, C. (2016). *Sotsiaalpedagoogideks õppivate üliõpilaste hinnangud sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika kohta lähtudes oma läbitud kõrgkooli õpingutest*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

Hämäläinen, J. (2001). *Sissejuhatus sotsiaalpedagoogikasse*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Hämäläinen, J. (2012). Social Pedagogical Eyes in the Midst of Diverse Understandings, Conceptualisations and Activities. *International Journal of Social Pedagogy*. 1. 3-16.
10.14324/111.444.ijsp.2012.v1.1.002.

Hämäläinen, J. (2017). Social pedagogy. In N. Thompson & P. Stepney (Eds.), *Social Work Theory and Methods: The Essentials* (1st ed.) (pp. 166–179). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315210223>

Hämäläinen, J. (2019). Social Pedagogy as a Scientific Discipline, a Branch of Academic Studies, and a Field of Professional Practice. *EccoS – Revista Científica*. 17-34.
10.5585/eccos.n48.12393.

Hämäläinen, J., & Nivala, E. (2018). *Social Pedagogy*. Loetud aadressil <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199756810/obo-9780199756810-0125.xml>

Janer, À. & Xavier, Ú. (2016). Analysing the Dimensions of Social Pedagogy from an International Perspective. *European Journal of Social Work*. DOI:
10.1080/13691457.2016.1188782.

Janer, À., & Úcar, X. (2019). An international comparison: Social pedagogy training. *Journal of social work*, 19(2), 253-275.

Janer Hidalgo, A., & Úcar, X. (2020). Social Pedagogy in the World Today: An Analysis of the Academic, Training and Professional Perspectives. *The British Journal of Social Work*, 50(3), 701-721.

Jensen, N. R. (2013). Social Pedagogy in Modern Times. *Social Pedagogy in the 21st Century*, 21(43), 1068-2341.

Kraav, I. (2006). Sissejuhatuseks. I. Kraav & R. Mikser (Toim), *Sotsiaalpedagoogika teooria ja selle praktilisi väljakutseid Eestis* (lk 1-83). Tartu: Vali Press OÜ

Kraav, I. & Hämäläinen, J. (2013). Sotsiaalpedagoogika. R. Mikser (Toim.), *Hariduselksikon* (lk. 234-239). Eesti Keele Sihtasutus.

Marynowicz-Hetka, E. (2019). The social pedagogy dimension of social work activity. In Payne, M., & Reith-Hall, E. (Eds.), *The Routledge Handbook of Social Work Theory* (1st ed.) (pp. 282–293). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315211053>

Morgan, S.T. (2013). Social pedagogy within key worker practice: community situated support for marginalised youth. *International Journal of Social Pedagogy*, 2(1), 17-32.

Moss, P. & Petrie, P. (2019). Education and social pedagogy: What relationship?. *London Review of Education*. 17. 393-405. 10.18546/LRE.17.3.13.

Rauschenbach, T. (1999). Das sozialpädagogische Jahrhundert: Analysen zur Entwicklung sozialer Arbeit in der Moderne.

Sihtasutus Kutsekoda. (2018). *Kutsestandard: Sotsiaalpedagoog, tase 6*. Loetud aadressil <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/exportPdf/10685758>

Stephens, P. (2009). The nature of social pedagogy: an excursion in Norwegian territory. *Child & Family Social Work*, 14(3), 345-351.

Stephens, P. (2013) *Social Pedagogy: Heart and Head*. Studies in Comparative Social Pedagogies and International Social Work and Social Policy, Vol XXIV. Bremen: Europäischer Hochschulverlag GmbH & Co. KG.

Storø, J. (2012). The Difficult Connection between Theory and Practice in Social Pedagogy. *International Journal of Social Pedagogy*, 1(1), 17-29.

Storø, J. (2013). *Practical Social Pedagogy. Theories, values and tools for working with children and young people*. London: The Policy Press.

The Social Pedagogy Development Network. ThemPra Social Pedagogy 2008-2014 (2014). Loetud aadressil http://www.thempra.org.uk/social_pedagogy.htm

Viigi, K. (2015). *Sotsiaalpedagoogika ja sotsiaalpedagoogi roll praktilise töö seisukohast Eesti sotsiaalpedagoogide hinnangul*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

Winman, Thomas. (2020). The Role of Social Pedagogy in a Digitalized Society. *The Educational Review*, USA. 4. 81-92. 10.26855/er.2020.03.004.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. Loetud aadressil https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/73342/tulit_maarja_ma.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lisad

Lisa 1. Küsitlus

I osa. SOTSIAALPEDAGOOGIKA DEFINITSIOONID

Allpool on toodud seitse erinevat definitsiooni sotsiaalpedagoogika kohta. Palun märkida iga definitsiooni kohta, kuivõrd kirjeldab ning kuivõrd tähtis see on Teie praktilisest sotsiaalpedagoogilisest tööst lähtuvalt.

1. Sotsiaalpedagoogika on eraldiseisev distsipliin, mille eesmärgiks on sotsiaalsete probleemide pedagoogiline lahendamine ja leevendamine (Hämäläinen, 2001).

Kuivõrd kirjeldab eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilist sotsiaalpedagoogilist tööd?

Ei kirjelda üldse -1-2-3-4-5 Kirjeldab täielikult

Kuivõrd tähtis on eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilise sotsiaalpedagoogilise töö aspektist?

Ei ole üldse tähtis 1-2-3-4-5 Väga tähtis

2. Sotsiaalpedagoogika keskendub teoorias ja praktikas inimkasvu protsessidele, mis tagavad ühiskonnaliikmete sotsiaalse integratsiooni, osaluse ja heaolu ühiskonnas (Hämäläinen, 2012).

Kuivõrd kirjeldab eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilist sotsiaalpedagoogilist tööd?

Ei kirjelda üldse -1-2-3-4-5 Kirjeldab täielikult

Kuivõrd tähtis on eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilise sotsiaalpedagoogilise töö aspektist?

Ei ole üldse tähtis 1-2-3-4-5 Väga tähtis

3. Sotsiaalpedagoogika tegeleb kommunikatiivse tegevusega, et toetada marginaliseerunud laste ja noorte sotsiaalset kaasamist läbi indiviidide vaheliste juhitud ja koos loodud suhete (Morgan, 2013).

Kuivõrd kirjeldab eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilist sotsiaalpedagoogilist tööd?

Ei kirjelda üldse -1-2-3-4-5 Kirjeldab täielikult

Kuivõrd tähtis on eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilise sotsiaalpedagoogilise töö aspektist?

Ei ole üldse tähtis 1-2-3-4-5 Väga tähtis

4. Sotsiaalpedagoogika on sotsiaalteadus planeeritud ja planeerimata sotsialiseerumisest, mis toimub sotsiaalse õppimise ning väärtuste ja normide emotsionaalse internaliseerimise kaudu (Stephens, 2013).

Kuivõrd kirjeldab eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilist sotsiaalpedagoogilist tööd?

Ei kirjelda üldse -1-2-3-4-5 Kirjeldab täielikult

Kuivõrd tähtis on eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilise sotsiaalpedagoogilise töö aspektist?

Ei ole üldse tähtis 1-2-3-4-5 Väga tähtis

5. Sotsiaalpedagoogika on õpetus ja praktika hoolitsusest, haridusest ja kasvatuses, mida vaadeldakse pigem terviklikult kui eraldi ning mille rõhk on leida pedagoogilised teed toetamaks inimese positiivset sotsiaalset arengut (Stephens, 2009).

Kuivõrd kirjeldab eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilist sotsiaalpedagoogilist tööd?

Ei kirjelda üldse -1-2-3-4-5 Kirjeldab täielikult

Kuivõrd tähtis on eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilise sotsiaalpedagoogilise töö aspektist?

Ei ole üldse tähtis 1-2-3-4-5 Väga tähtis

6. Sotsiaalpedagoogika on akadeemiline distsipliin, mis lähendab selliste seotud teadusdistsipliinide nagu pedagoogika, sotsioloogia, psühholoogia ja filosoofia tuumteooriaid. Oma olemuselt tegeleb sotsiaalpedagoogika heaolu, õppimise ja kasvuga. Sotsiaalpedagoogika toetub humanistlikele väärtustele ja printsiipidele, vaadeldes inimesi ressursse omavate aktiivsete tegutsejatena. Sotsiaalpedagoogika tähelepanu keskmes on inimeste kaasamine laiemasse kogukonda ja ühiskonda. Sotsiaalpedagoogika eesmärgiks on ennetada ja võidelda sotsiaalsete probleemide ja ebavõrdsusega (The Social Pedagogy Development Network).

Kuivõrd kirjeldab eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilist sotsiaalpedagoogilist tööd?

Ei kirjelda üldse -1-2-3-4-5 Kirjeldab täielikult

Kuivõrd tähtis on eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilise sotsiaalpedagoogilise töö aspektist?

Ei ole üldse tähtis 1-2-3-4-5 Väga tähtis

7. Praktiline sotsiaalpedagoogika on pedagoogiliselt orienteeritud praktika, mis põhineb kutsealasel hinnangul ja on teostatud tavapärase igapäeva situatsioonides. Sotsiaalpedagoogilised tegevused on suunatud lastele ja noorukitele (või nende peredele ja võrgustikele), kes vajavad abi või situatsioonidele, kus abi vajamist saab ennetada. Sotsiaalpedagoogilise töö põhiline eesmärk on inimese kaasatus kogukonda ja ühiskonda. Sekkumisi juhivad väärtused ja teooria (Storø, 2013).

Kuivõrd kirjeldab eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilist sotsiaalpedagoogilist tööd?

Ei kirjelda üldse -1-2-3-4-5 Kirjeldab täielikult

Kuivõrd tähtis on eelpool toodud sotsiaalpedagoogika definitsioon Teie praktilise sotsiaalpedagoogilise töö aspektist?

Ei ole üldse tähtis 1-2-3-4-5 Väga tähtis

II osa. SOTSIAALPEDAGOOGIKA PRAKTIKA

Palun märkige kuivõrd iseloomustavad järgmised väited sotsiaalpedagoogikat.

1. Sotsiaalpedagoogika on kasulik sotsiaalpedagoogilise teooria seisukohast võrreldes praktikaga.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

2. Sotsiaalpedagoogika on kasulik praktika seisukohast, kuid praktika olulisust on võrreldes teoriaga ületähtsustatud.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

3. Sotsiaalpedagoogika on kasulik praktika seisukohast, kuid teooria olulisust on võrreldes praktikaga ületähtsustatud.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

4. Sotsiaalpedagoogika on kasulik praktika seisukohast nii, et teooria ja praktika on võrdse tähtsusega.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

5. Sotsiaalpedagoogika on sotsiaalteadus.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

6. Sotsiaalpedagoogika on lähenemisviisiks sotsiaalsete probleemidega toimetulekul.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

7. Sotsiaalpedagoogika on meetodite õpetus.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

8. Sotsiaalpedagoogika teooria on aluseks sotsiaalpedagoogilisele praktikale.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

9. Sotsiaalpedagoogika praktika on aluseks sotsiaalpedagoogika teooriale.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

10. Sotsiaalpedagoogika integreerib teised teadused: filosoofia, kriminoloogia, pedagoogika, psühholoogia, sotsiaalpoliitika, sotsiaaleetika, sotsiaaltöö ja sotsioloogia.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

11. Sotsiaalpedagoogika integreerib teised teadused: pedagoogika, psühholoogia, sotsiaaltöö ja sotsioloogia.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

12. Sotsiaalpedagoogika ja pedagoogika praktilise töö valdkonnad kattuvad täiesti.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

13. Sotsiaalpedagoogika ja psühholoogia praktilise töö valdkonnad kattuvad täiesti.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

14. Sotsiaalpedagoogika ja sotsiaaltöö praktilise töö valdkonnad kattuvad täiesti.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

15. Sotsiaalpedagoogika ja sotsioloogia töö valdkonnad kattuvad täiesti.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

16. Igal sotsiaalpedagoogil peavad olema teadmised seoses sotsiaalpedagoogika kui akadeemilise teadusega kui ka uurimistöö-alased oskused.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

17. Igal sotsiaalpedagoogil peavad olema teadmised seoses sotsiaalpedagoogika kui akadeemilise teadusega kui ka praktilise sotsiaalpedagoogilise töö oskused.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

18. Kõrget sotsiaalpedagoogilist kutsealast kompetentsi ei saa saavutada ilma praktilise sotsiaalpedagoogilise tegevuseta.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

19. Kõrget sotsiaalpedagoogilist kutsealast kompetentsi ei saa saavutada ilma professionaalse sotsiaalpedagoogilise refleksioonita.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

III osa. SOTSIAALPEDAGOOGI ROLL

Palun märkige kuivõrd iseloomustavad järgmised rollid Teie kui sotsiaalpedagoogi praktilist tööd.

1. Sotsiaalpedagoog on sotsiaaltöötaja.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

2. Sotsiaalpedagoog on õpetaja.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

3. Sotsiaalpedagoog on psühholoog.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

4. Sotsiaalpedagoog on sotsioloog.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

5. Sotsiaalpedagoog on uurija.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

6. Sotsiaalpedagoog on filosoof.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

7. Sotsiaalpedagoog on poliitik.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

8. Sotsiaalpedagoog on advokaat.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

8. Sotsiaalpedagoog on ettevõtja.

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

IV osa. SOTSIAALPEDAGOOGI PRAKTILINE TÖÖ

4.1. Palun märkige kuivõrd iseloomustavad järgmised väited Teie sotsiaalpedagoogilist praktilist tööd lähtudes kahest vastandlikust poolusest.

Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on Passiivne tegevus 1-2-3-4-5 Aktiivne tegevus

Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on Sotsiaalne tegevus 1-2-3-4-5 Individuaalne tegevus

Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on Teadmistele toetuv tegevus 1-2-3-4-5 Kogemustele toetuv tegevus

4.2. Palun märkige kuivõrd iseloomustavad järgmised väited Teie sotsiaalpedagoogilist praktilist tööd.

1. Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on seotud kliendi/klientide füüsilise tervisega (inimese kehaline heaolu).

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

2. Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on seotud kliendi/klientide vaimse tervisega (inimese sisemaailma heaolu).

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

3. Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on seotud kliendi/klientide emotsionaalse tervisega (inimese tunnetega seotud heaolu).

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

4. Sotsiaalpedagoogiline praktiline töö on seotud kliendi/klientide sotsiaalse tervisega (inimese suhetega seotud heaolu).

Ei ole üldse nõus 1-2-3-4-5 Täiesti nõus

**Lisa 2. Sotsiaalpedagoogika teooria ja praktika osakaal sotsiaalpedagoogide hinnangul
(keskmised hinnanguskaalal ja *t*-väärtused)**

Väited	Keskmine	<i>t</i> -väärtus	<i>t</i> -väärtus	<i>t</i> -väärtus
Sotsiaalpedagoogika on kasulik praktika seisukohast nii, et teooria ja praktika on võrdse tähtsusega. (1)	4,17	4 väide versus 1 väide: 6,16**	1 väide versus 3 väide 2,09*	3 väide versus 2 väide 4,17**
Sotsiaalpedagoogika on kasulik sotsiaalpedagoogilise teooria seisukohast võrreldes praktikaga. (2)	3,30	4 väide versus 3 väide 7,80**	1 väide versus 2 väide 6,53**	
Sotsiaalpedagoogika on kasulik praktika seisukohast, kuid teooria olulisust on võrreldes praktikaga ületähtsustatud. (3)	2,99	4 väide versus 2 väide 12,61**		
Sotsiaalpedagoogika on kasulik praktika seisukohast, kuid praktika olulisust on võrreldes teooriaga ületähtsustatud. (4)	2,38			

*- $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$

Lisa 3. Sotsiaalpedagoogika definitsioonide võrdlus uuritavate hinnangul (*t*-väärtused ja olulisuse nivoo)

<i>t</i> - väärtus	Hämäläinen, 2001	Hämäläinen, 2012	Morgan, 2013	Stephens, 2013	Stephens, 2009	The Social Pedagogy..., 2015	Storø, 2013
Hämäläinen, 2001	-	6,53**	2,09**	6,16**	5,19**	4,49**	4,49**
Hämäläinen, 2012		-	4,17**	12,60**	3,11**	2,64*	1,86*
Morgan, 2013			-	7,98**	3,90**	3,22**	3,22**
Stephens, 2013				-	3,73**	3,08**	2,33*
Stephens, 2009					-	ns	1,39*
The Social Pedagogy..., 2015						-	0,74
Storø, 2013							-

*- $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$

Märkus: 1 - Hämäläinen (2001); 2 Hämäläinen (2012); 3- Morgan (2013); 4-Stephens (2013); 5-Stephens (2009); 6-The Social Pedagogy Development Network (2015)

Lisa 4. Sotsiaalpedagoogide rollide omavahelise võrdluse erinevuse olulisus (*t*-väärtused ja olulisuse tase)

	Õpetaja	Psühholoog	Poliitik	Ettevõtja	Sotsioloog	Sotsiaaltöötaja	Advokaat	Uurija	Filosoof
Õpetaja	-	ns	7,90**	8,10**	7,53**	6,66**	5,43**	2,8*	5,34**
Psühholoog		-	6,81**	7,01**	6,35**	5,50**	4,25**	1,47*	4,07**
Poliitik			-	ns	ns	ns	ns	4,99**	2,90*
Ettevõtja				-	ns	ns	ns	5,14**	3,02**
Sotsioloog					-	ns	ns	4,36**	2,05*
Sotsiaaltöötaja						-	ns	3,74**	1,67*
Advokaat							-	2,65*	ns
Uurija								-	2,34*
Filosoof									-

*- $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anu Jõgi

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Sotsiaalpedagoogide hinnangud sotsiaalpedagoogika ja sotsiaalpedagoogilise praktilise töö kohta“,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Kristi Kõiv,

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anu Jõgi

24.05.2023